

Ekonomija

Nepopolna konkurenca:

▣ **Monopol** – trg brez konkurence

- samo en ponudnik na trgu neke dobrine
- so ovire
- nepopolne informacije

JAVNI oz. DRŽAVNI MONOPOL – pošta, mestni promet, komunalne storitve
NARAVNI MONOPOL – telekomunikacije, vodovod, toplovod, plin, elektrika, ceste, železnice

Slabosti monopola:

- višje cene
- proizvaja manj dobrin
- višji stroški
- manjša zaposlenost proizvodnih dejavnikov
- počasnejši tehnološki napredek

▣ **Monopolistična konkurenca**

- veliko št. kupcev in prodajalcev
- majhen tržni delež
- ovire so majhne
- raznoliki proizvodi
- na trgu ponujajo različne blagovne znamke
- kupce privabljajo z oglaševanjem

▣ **Oligopol**

- nekaj ponudnikov
- necenovna konkurenca
- ovire so velike

Protimonopolna zakonodaja – prepoveduje vse oblike omejevanja konkurence.

Država skrbi za:

- da soglasje/prepoved za združitev
- spodbuja večjo konkurenco
- spodbuja uvoz
- večja podjetja se morajo razdeliti na manjša
- denarne kazni

Kartel – oligopoli se med seboj povežejo, skupno postavljajo cene in preprečujejo vstop drugih v panogo.

Ekonomske in družbene posledice delovanja trga

Prednosti:

- velika konkurenca, ki spodbuja učinkovitost
- akumulirajo
- tehnološki napredek
- boljši proizvodi

- dolgoročno zniževanje cen
- spodbujajo, da se proizvodnja prilagaja potrebam trga

Slabosti:

- trg ne upošteva dejanskih potreb
- trg ne zagotavlja javnih dobrin
- povzroča socialne neenakosti
- neučinkovito izrabljeni proizvodni dejavniki
- negotovost, tveganje
- gospodarske krize

Razdelitev – **faza gospodarske dejavnost v kateri dobijo lastniki proizvodnih dejavnikov plačilo za sodelovanje v proizvodnji.**

Mezda (odvisna od količine dela) = plača

Dobiček (najbolj tvegan – dohodek od lastnine – lastniki podjetja)

Obresti – od lastnine – denar v banki

Renta – od lastnine – lastnik zemlje

Pomen razdelitve:

- omogoča preživetje posameznikov in družin
- spodbuja k nadaljnjemu, boljšemu delu

Neenakosti razdelitve država blaži z:

- davni na plače
- zavodi

Mezda – **cena, ki jo podjetje plača za storitve delovne sile.**

Mezda ima dvojen pomen:

- strošek za podjetje
- vir dohodka oz. kupne moči za gospodinjstva

Obračunavanje mezde:

- **časovno** – od časa dela
- **kosovno** – od količine izdelkov

Sestava plače

- osnovna plača (čas, izobrazba)
- spodbuja (individualna ali skupinska)
- udeležba pri dobičku (13. plača)
- ugodnost (službeni avto, telefon)

Razlogi za razlike med plačami:

- težavne delovne razmere
- dolgotrajno šolanje
- tržna uspešnost podjetja ali panoge
- višja produktivnost

Nominalna mezda - v denarju izražena plača.

Realna mezda - količina dobrin, ki jih lahko kupimo z nominalno mezdo.

! Povečanje realne mezde je odvisno od povečanja nominalne mezde in stopnje inflacije.

Trg delovne sile

POVPRAŠEVALCI - podjetja

PONUJDIKI - delavci

Trg delovne sile ni popolnokonkurenčen:

- delovna sila ni istovrstno blago
- ne moremo se seliti iz panoge v panogo

Sindikati - združenje delavcev

Borijo se za pravice delavcev:

- pogajanja o plačah
- trajanje delavnika
- druge delovne razmere
- varstvo pri delu
- dodatno izobraževanje
- nadomestila za brezposelnost, bolniško, porodniško
- enotna pravila glede odpuščanja.